

Utbildningsinspektion i Viskaforsskolan, förskoleklass och grundskola årskurserna 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av utbildningsresultaten	4
Bedömning av verksamheten	6
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen	13

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Viskaforsskolan den 18-19 april samt den 2 maj 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Viskaforsskolan dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Viskaforsskolan intervjuades rektorer, lärare, elever, representanter för elevvård, samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i de flesta årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Viskaforsskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	175
Förskoleklass	59
Grundskola	567

Utbildningen vid Viskaforsskolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1–9 samt skolbarnsomsorg. Skolan tar i årskurs 7 emot elever från Svaneholmskolan och Kinnarummaskolan. Viskaforsskolan består av tre skolbyggnader. Den äldsta är över hundra år och den yngsta tillkom 1994. Skolan ligger mycket naturskönt i Viskans dalgång med skog och grönytor runt om de olika skolhusen, som kallas Dalen, Berget och Vallen. I Dalen finns förskoleklass och årskurserna 1–3 samt fritids. Undervisningen där är organiserad i tre arbetslag.

I Berget, som omfattar den äldsta skolbyggnaden, finns utbildning för årskurserna 4–6.

Vallen är namnet på Viskaforsskolans utbildning för årskurserna 7–9 och denna byggnad ligger i nära anslutning till övriga enheter som utgör Viskaforsskolan.

Viskaforsskolans lärare arbetar i sju arbetslag som leds av arbetslagsledare. För Vallen dvs. 7–9 skolan finns två arbetslag.

Skolan har lokal för idrott och hälsa och dessutom tillgång till en simbassäng, som ligger i anslutning till idrottslokalen. I kommundelens stora idrottshus har eleverna i årskurserna 6–9 undervisning i idrott och hälsa. Skolan har utbildningar för praktiskt estetiska ämnen i ett nybyggt hus, där också skolans matsal finns inrymd.

Beslut har tagits om att renovera Vallen.

Skolans omgivningar ger eleverna många möjligheter till kreativ verksamhet under raster och utomhusundervisning. Vallens skolbyggnader omgärdas av skolgårdens asfaltsytor. Det finns planer på att restaurera dessa områden.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Viskaforsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Utbildningen vid Viskaforsskolan bedrivs i huvudsak i enlighet med nationella bestämmelser. Detta gäller i första hand verksamheterna i förskoleklass och i grundskolans lägre årskurser. Eleverna vid Viskaforsskolan har tillgång till ändamålsenliga lokaler i estetiska ämnen framför allt i musik, slöjd samt idrott och hälsa. Skolan har goda förutsättningar att utveckla elevernas känsla för natur och miljö som kan ge inspiration till kreativa utelekar och till hälsofrämjande utveckling. Eleverna når kunskaper i linje med de nationella riktlinjerna men skolan behöver göra en djupare analys av måluppfyllelsen avseende resultaten i de nationella proven i årskurs 5 och 9 i matematik.

Tolkning och bearbetning av målen i de nationella kursplanerna i övriga ämnen än svenska, engelska och matematik behöver utvecklas.

Verksamheten i Vallen dvs. årskurserna 7–9 har kvalitetsbrister avseende elevernas lärmiljö. Undervisningen måste i högre grad anpassas till varje enskild elevs förutsättningar och behov. Eleverna har rätt att lära och utvecklas i en miljö som präglas av ordning och reda.

Rektorerna har förutsättningar att ta den pedagogiska ledningen för att möjliggöra skolans uppdrag.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör arbeta för att öka elevernas kännedom om de nationella målen.
- Skolan bör analysera varför antalet elever som inte når godkända resultat i matematik samt samhällsorienterande och naturorienterande ämnen är stort.
- Skolans uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling bör förbättras till att gälla samtliga ämnen.
- Skolan bör förbättra arbetet med att öka elevernas förmåga och vilja till ansvarstagande.
- Skolan måste tillse att skyndsamt informera vårdnadshavare då en elev är inblandad i en situation med kränkande behandling.
- Skolan bör utveckla elevernas möjligheter till större inflytande i undervisningen och finna former för att minska elevernas stress i skolmiljön. Detta gäller särskilt årskurserna 7–9.
- Skolan bör stärka samverkan mellan förskoleklass och årskurs 1 samt arbeta så att en gemensam kunskapssyn genomsyrar utvecklingen för eleverna i ett 6-16 års perspektiv.
- Skolan bör utveckla åtgärdsprogrammen så att det tydligt framgår skolans insatser för elever i behov av särskilt stöd.
- Skolan bör arbeta så att kvaliteten på utvecklingssamtalen i årskurserna 7–9 förbättras.
- Skolans kvalitetsredovisning bör utvecklas så att den omfattar den egna skolans utvecklingsbehov och blir ett redskap i det kontinuerliga förbättringsarbetet.
- Skolan, verksamheten i årskurserna 7–9, bör sträva efter att anställa lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak skall genomföra.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Beslut om elevs placering i särskild undervisningsgrupp saknar fullföljdshänvisning (8 kap.1 § grundskoleförordningen).
- Vid skolan finns former av elevens val som inte är godtagbara; läxläsning uppfyller inte författningarnas krav (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94.

Kunskapsresultat

Det arbete som äger rum på Viskaforsskolan skall syfta till att åstadkomma resultat, i form av kunskaper och färdigheter hos eleverna så att de utvecklas till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar, allt i enlighet med de nationella mål som staten ställt upp.

Resultaten av de nationella proven i årskurs 5 finns redovisade i kvalitetsredovisningen från läsåret 2004/05. Redovisningen visar att samtliga 51 elever deltagit i proven och att 47 uppnått målen i svenska, 46 i matematik och 45 i engelska. I övriga ämnen har lärarna ingen systematisk dokumentation av hur elevernas kunskaper utvecklas.

Nedan följer kunskapsresultaten för årskurs 9.

Tabell 1. *Elevernas genomsnittliga meritvärde¹, andel elever med fullständigt slutbetyg samt andelen behöriga till nationellt program i gymnasieskolan år 2004 och 2005:*

Resultatmått för elever i årskurs 9	Viskaforsskolan		Riket	
	2004	2005	2004	2005
Meritvärde ¹	208,4	209,3	206,9	206,3
Andel med fullständigt slutbetyg (procent)	75,3	81	75,9	75,5
Andel behöriga till nationellt program (procent)	83,1	83	89,6	89,2

Enligt Skolverkets analysverktyg SALSA² uppnådde år 2005 ett meritvärde om 209 poäng, vilket var högre än det modellberäknat meritvärde för Viskaforsskolan som samma år var 201 poäng. Betygsresultatet visar således att eleverna 2005 nådde bättre betygsresultat än det modellberäknade. År 2003 var det faktiska värdet 211 poäng och det modellberäknade värdet 203 poäng. År 2004 var det faktiska värdet 208 poäng och det modellberäknade 199 poäng. Meritvärdet har under de tre senaste åren legat över genomsnittet i Borås kommun och över riksgenomsnittet i landet.

¹ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

² Modellberäkningen i SALSA tar hänsyn till olika bakgrundsfaktorer, bland annat föräldrarnas utbildning och andelen elever med utländsk bakgrund.

Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program på Viskaforsskolan var år 2005 något under genomsnittligt meritvärde, som i Borås var 85,4 procent och i landet 89,2 procent.

Elevernas slutbetyg i årskurs 9 har en god överensstämmelse med resultaten på de nationella proven. Inspektörerna noterar att andelen ”ej nått målen” dvs. inte fått betyg i matematik år 2004 var 15,7 procent och för år 2005 15,0 procent. Inget annat ämne på skolan 2005 hade så hög andel ”ej uppnått målen” som matematik. I det gemensamt satta betyget i so-ämnena (samhällsorienterade ämnen) dvs. geografi, historia, religionskunskap, samhällskunskap 2005 noterar inspektörerna att 12 procent ”ej nått målen”. I no-ämnena (naturorienterade ämnen) dvs. biologi, fysik och kemi samma år var det 10 procent som inte fick betyg.

Inspektörerna bedömer att skolan behöver göra en analys av orsakerna till att antalet elever som inte uppnår målen i matematik, so- och no-ämnena är stort.

Inspektörerna noterar att kunskapsresultaten 2005 skiljer sig mellan pojkar och flickor. I flertalet ämnen gör flickorna betygsmässigt bättre resultat, procentuellt sett, än pojkarna. Enda undantaget är resultaten i idrott och hälsa där pojkarna, i likhet med övriga landet, når något bättre resultat.

Eleverna uppger i intervjuer att de inte har kännedom om målen för respektive ämne. Inspektörerna bedömer att skolans uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling bör gälla alla ämnen.

Inspektörerna bedömer att eleverna i förskoleklass och årskurserna 1–6 har goda förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger.

Normer och värden

I läroplanen anges att skolan skall sträva mot att varje elev visar respekt för och omsorg om närmiljön samt att varje elev känner trygghet och lär sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra.

Enligt kvalitetsredovisningarna arbetar skolan med normer och värden. Mål finns angivna i kvalitetsredovisningen för 7–9 skolan. Målen skall ligga till grund för det fortsatta arbetet med kränkande behandling. Under rubriken Utvecklingsåtgärder, avsnittet Nya mål, formuleras följande i kvalitetsredovisningen: ”Att uppnå ett mjukare klimat på skolan och en gemensam policy för personalen på skolan”.

Inspektörerna noterar att atmosfären känns öppen och tillitsfull i Dalen och i Berget och att lärmiljöerna i dessa enheter är av god kvalitet och präglas av en levande social gemenskap där relationerna mellan elever och vuxna känns naturliga. I Vallen, dvs. 7–9 skolan, har två lärare genomgått Lions Quest utbildning, som syftar till att öka förståelsen mellan människor och förhindra kränkande behandling. I intervjuer med lärarna säger de att det råder ett bra klimat i klasserna och att man arbetar aktivt med konflikthantering. Däremot efterlyser lärarna en gemensam policy på skolan där fundamentet för de gemensamma umgängesformerna finns uttalade och nedtecknade.

Anmälningssärenden har lämnats till Skolverkets enhet för tillsyn gällande bl.a. kränkande behandling i de äldre åren.

Inspektörerna påpekar att rastverksamheten i Berget behöver utvecklas så att alla elever känner sig trygga även under dessa tider.

Inspektörerna bedömer att arbetet med normer, etik och värden i förskoleklass och årskurserna 1–6 sker i enlighet med styrdokumentens riktlinjer.

Vid intervjuer med elever i årskurs 7–9 samt med representanter för personalen framgår att skolan inte på ett systematiskt sätt arbetar med att främja elevernas förmåga och vilja till ansvar. Se vidare nästa avsnitt.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt läroplanen skall skolans lärare utgå från att eleverna kan och vill ta ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan. Lärarna skall planera undervisningen tillsammans med eleverna och de skall se till att alla elever, oavsett kön och social och kulturell bakgrund, får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen och de skall uppmuntra sådana elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det. Rektorn skall särskilt verka för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas.

På Viskaforsskolan genomförs klassråd för att ge eleverna möjligheter till inflytande i verksamheten. Klassråden finns företrädesvis i förskoleklass och årskurserna 1–6. Eleverna i årskurserna 4–6, säger i en intervju, att de inte får vara med och bestämma så mycket som de önskar.

Vid intervjuer med representanter för eleverna på Berget säger de dock att de tycker att det är bråkigt på rasterna. Inspektörerna bedömer att barn och elever i Dalen och Berget, trots att några elever anser att det är bråkigt på rasterna, i stort respekterar varandra och de vuxna på skolan.

I 7–9 uppger eleverna i intervjuer att det inte förekommer klassråd i någon större omfattning. Elevrepresentanterna uttrycker denna brist på följande sätt: ”ingen orkar ha klassråd”. Däremot har klassföreståndarna informationstid där bl.a. veckomeddelandet läses upp.

Viskaforsskolan har tre olika elevråd som sammanträder ungefär en gång i månaden. Elevrepresentanterna i 7–9 skolan säger att det bara kommer representanter från hälften av alla klasser då elevrådet kallar till ”stormöte”. Eleverna framför att de hade behövt få tydligare stöttning av lärarna i detta arbete.

I samtalen med representanter för föräldrar till elever i årskurserna 7–9 framför de uppfattningen att lärarna inte följer gemensamma regler. De har också uppfattningen att lärarna borde kunna samarbeta mer. Föräldrarna saknar skolans arbete med elevernas ansvarstagande. Representanter för föräldrarna framför också att de anser att skolan borde tillvarata elevernas egen nyfikenhet i skolar-

betet på ett helt annat sätt än det som präglar relationer och arbetsformer i Viskaforsskolan 7–9.

Inspektörerna noterar under inspektionen att många elever sitter sysslolösa i korridorer och uppehållsrum då de väntar på att få komma in i klassrummen. Stämningen mellan elev och lärare känns inte förtroendefull vid några av de lektionsbesök som inspektörerna gör. Klassrummen är låsta liksom personalrummet. Enligt både elever och lärare har man varit tvungen att låsa alla rum därför att det har förstörts inventarier eller skett stölder.

Vid intervjuer med representanter för eleverna i årskurserna 7–9 säger de att skolan är kravlös och ”att ingen egentligen bryr sig”. Det förekommer kvarsittning men tillämpningarna varierar från lärare till lärare.

Sammantaget bedömer inspektörerna att skolan bör förbättra arbetet med att öka elevernas förmåga och vilja till ansvarstagande.

Elevrådet och rektorn antog den 4 april 2006 nya trivselregler i 7–9 skolan. Trivselreglerna har undertecknats av elevrådets ordförande och rektor. Det framgår inte på vilket sätt personal eller skolans övriga elever varit remissinstans då de nya trivselreglerna antogs.

Skolverket vill uppmärksamma kommunen på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Både vuxna och elever på skolan skall med namnteckning bekräfta att man ger acceptans och stöd av skolans handlingsplan mot kränkande särbehandling och att man ställer sig bakom skolans policy och planen mot kränkande behandling. Planen tar inte upp vad skolan skall göra om en vuxen kränker en Handlingsplanen mot kränkande behandling antogs den 4 januari 2006 och reviderades i juni 2006. Planen är inte helt känd av eleverna på skolorna. Av den upprättade planen framgår att föräldrarna tidigast skall kontaktas när skolan inte lyckats hindra fortsatta kränkningar. Skolan skall dock skyndsamt kontakta föräldrarna i situationer av kränkande behandling enligt inspektörernas bedömning. Vid elevintervjuerna med deltagare i årskurserna 7–9 känner eleverna inte till vad skolan gör för att förhindra kränkningar. Inspektörerna förutsätter att skolan beaktar alla former av kränkande behandling i sitt fortsatta arbete.

I skolans arbetsplan för årskurserna 4–9 finns ett kapitel med rubriken ”Inflytande och delaktighet” där skolan presenterar hur arbetet med ökat elevinflytande skall gestaltas på Viskaforsskolan 4–9. Enligt planen skall ”skolans pedagoger förklara de lokala kursplanerna och de där angivna målen med eleverna”. Vid intervjuer med eleverna i 7–9 säger de, som tidigare nämnts, att ”de inte känner till målen för undervisningen och inte heller de lokala kursplanerna”. Möjligtvis har de fått ta del av de nationella kursplanernas betygskriterier i början av terminen, men eleverna uppger att de inte fått tillfälle att tillsammans med lärarna bearbeta kursmålen. Eleverna säger att det är lärarna som bestämmer vad som skall göras på lektionerna. Skolans elevhälsoteam för årskurserna 7–9 berättar att många elever har ont i magen. Eventuellt kan detta bero på

stress. Inspektörerna bedömer att skolan bör arbeta för att öka elevernas kännedom om de nationella målen för utbildningen.

Vid intervjuer med lärargrupperna, särskilt representanter för lärare som undervisar i årskurserna 7–9, framgår inte hur de arbetar för att öka elevernas inflytande och för att medvetandegöra elevernas rätt till inflytande i lärandet. Av intervju med lärarrepresentanterna i årskurserna 7–9 framgår att kunskaperna om skolans mål och riktlinjer inte helt är kända. Enligt intentionerna i Lpo 94 skall elevernas möjlighet till inflytande utvecklas så att eleverna i högre grad, och efter ålder och mognad, får inflytande över sitt lärande. Undervisningen skall bedrivas så att eleverna, genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen, kan utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ansvar.

Enligt grundskoleförordningen skall det finnas en arbetsplan för genomförandet av målen för utbildningen. Planen skall utarbetas av lärare, företrädare för eleverna och vårdnadshavare. Rektor beslutar om arbetsplanen. Inspektörerna vill påpeka att eleverna bör göras mer delaktiga i utformandet av den lokala arbetsplanen.

Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över sitt lärande bör utvecklas på Viskaforsskolan. Särskilt gäller detta förhållandet i årskurserna 7–9. Huvudmannen har ansvar för att lärarna får insikter om skolans styrdokument. Skolan bör också finna former för att minska elevernas stress enligt inspektörerna bedömning.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Verksamheten i skolan skall aktivt vara inriktad på att eleverna skall nå målen i läroplan och kursplaner. I de tidigare årskurserna anpassas arbetsformer och grupper utifrån elevernas behov. Under skolbesöken ser inspektörerna exempel på hur elever arbetar undersökande och laborativt med olika uppgifter. Detta gäller främst verksamheten i förskoleklass och årskurserna 1–6. Eleverna deltar i planering och utvärdering av skolarbetet efter ålder och mognad. Lokalerna i F-3 delen är utformade så att både elever och personal lätt kan samarbeta med varandra. Av intervjuer och klassrumsbesök i förskoleklass och årskurserna 1–3 framgår att samarbetet mellan förskoleklasserna och årskurs 1 bör utvecklas inom vissa områden. Inspektörerna bedömer att eleverna i förskoleklassen på ett genomtänkt och stimulerande sätt bör få ta del av verksamheten i årskurs 1 när eleverna i förskoleklassen är mogna för detta. Vid intervjuer med lärarna i årskurserna 1–3 uppger man att pedagogiska samordningsfrågor mellan förskoleklass och grundskolans årskurs 1 är en skolledningsuppgift.

Verksamheten i de senare årskurserna är organiserad som en utpräglad institutionsskola med diverse ämnesrum enligt en modell som har sitt ursprung i tidigare läroplaner. De flesta lektioner är 40 minuter. Genom att bibehålla denna organisation, där ämnen och tidsanvändning utgör grunden för verksamheten, försvåras skapandet av en lärandemiljö där lärarna utgår ifrån vad som är bäst för elevernas kunskapsutveckling. Inspektörerna kan se tydliga exempel på goda lärandemiljöer, bl.a. rummen för musik, slöjd och bild som präglas av inbjudande och ombonade studiemiljöer. Undervisningen i t.ex. matematik, engelska, svenska och samhällsorienterade ämnen bedrivs i lokaler som inte bidrar till elevernas kreativitet, lärandelust eller reflektion.

I den lokala arbetsplanen betonas samarbete mellan skolformerna och att det skall finnas fungerande arbetslag, som har fokus på elevernas behov och erfarenheter. Inspektörerna kan inte registrera eller följa hur lärare samarbetar i arbetslag genom att ha ansvar för planering, genomförande och utvärdering av lärandet.

Under de lektionsbesök som inspektörerna tar del av i årskurserna 7–9 utgår verksamheten i första hand från läroböcker, stenciler och/eller en arbetsordning som styrs av läraren. Under flera lektioner, som inspektörerna deltar i, sitter eleverna passiva, utför samma arbetsuppgifter och utför lektionsarbetet utifrån lärarens instruktioner utan större entusiasm. Flera lektioner präglas av prat, oordning och tjafs. Vid flera tillfällen obstruerar elever mot undervisningen. Under en lektion sitter en elev och sover och när eleven av läraren uppmanas att läsa högt vägrar denne att göra detta. Några elever kränker tydligt en annan elev under en lektion, men läraren ingriper inte. Vid andra lektionstillfällen går elever planlöst ut och in i klassrummen.

Inspektörerna deltar också i undervisning där relationerna mellan lärare och elever är goda och där är lärmiljön är trygg och stimulerande. Fokus för lärandet är under dessa lektioner elevens egna frågeställningar.

Det förekommer i ringa grad ämnesövergripande samverkan. Intentionerna i den lokala arbetsplanen, som bygger på läroplanens mål och riktlinjer, är inte utgångspunkt för undervisningen där läraren skall utgå från varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Inspektörerna vill påpeka att undervisningen i årskurserna 7–9 bör utvecklas så att eleverna utmanas, stimuleras och får använda och utveckla hela sin förmåga att ta ansvar för uppgifter ensamma eller tillsammans med andra.

Inspektörernas intryck är att lärarna på skolan saknar en gemensam kunskapsyn. Att utarbeta en sådan förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap idag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. På initiativ av den nye rektorn för årskurserna 4–9 har nu lärarna en gemensam fikastund en gång i veckan där avsikten med träffarna är att lärarna skall kunna mötas över årskursgränserna för att diskutera pedagogiska frågor.

Inspektörerna bedömer att Viskaforsskolan generellt genom organisationen med tre olika skolenheter uppfattas som ”tre skolor i skolan”. Skolan bör finna en gemensam kunskapssyn och utvecklas i ett 6–16 års perspektiv.

Individanpassning och stöd

Läraren skall utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.

Vid Viskaforsskolan finns olika sätt att individanpassa undervisningen för eleverna. För de yngre eleverna sker anpassningen i huvudsak inom klassens ram. Stöd ges till eleverna i svenska, engelska och matematik. Vid intervju med elevhälsoteamet i vilket bl.a. två specialpedagoger ingår redogör teamet för hur man ger stöd till elever i behov av särskilda stödåtgärder. Bl.a. berättar man att elever erbjuds stöd i matematik på tid för språkval och inom elevens val. Teamet redogör för hur skolan försöker stödja elever i matematik och berättar att eleverna i främst årskurs 9 har problem i matematik. Eleverna i årskurserna 7–9 får

stöd endast i svenska, engelska och matematik. Inspektörerna vill påpeka att elever som är i behov av särskilt stöd har rätt att få det oavsett ämne. Vidare vill inspektörerna påpeka att ett ämne (ev ämnesgrupp) inte kan ersättas med ett annat ämne, såsom att språkval ersätts med matematik, genom att eleverna gör det valet. Rektorn kan dock utifrån en elevs individuella behov av stödundervisning besluta att stöd, t.ex. i matematik skall ges under tiden för språkval eller elevens val. Det handlar då om stödundervisning och inte ett valbart alternativ. Det måste dock förutsättas att eleven i första hand ges stöd i t.ex. matematik under ordinarie matematiklektioner.

På Viskaforsskolan finns ”lilla gruppen” som består av 5 elever. Gruppen har en lärare som undervisar i so, språkval, idrott och hälsa och en annan lärare som undervisar i svenska, engelska och matematik. Innan eleverna placeras i lilla gruppen har eleverna utretts och placeringen i ”lilla gruppen” har gjorts i samråd med såväl elev som föräldrar. Lektionen, som inspektörerna deltar i, präglas av värme och öppenhet mellan undervisande lärare och elever. Medel för lilla gruppen är centralt avsatta i kommundelen under verksamhetschefens budgetansvar.

Beslut om placering i lilla gruppen dvs. om placering i särskild undervisningsgrupp har tagits och tas av rektorn som är ansvarig för gruppens verksamhet. Föräldrarna har inte delgetts information om att beslutet kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Inspektörerna bedömer att elevs placering i särskild undervisningsgrupp saknar hänvisning om hur man överklagar.

Skolan upprättar åtgärdsprogram för de elever som inte når målen främst i svenska, engelska och matematik. I åtgärdsprogrammen redovisas elevens starka sidor samt elevens svårigheter och problem. Åtgärdsplanen innehåller också uppgifter om mål och åtgärder för hur problemen skall lösas samt uppgifter om tidpunkt för utvärdering. Enligt inspektörerna bör dock analysen av åtgärder utvecklas så att det tydligt framgår vad skolans insatser skall bestå i för att stödja eleven i det fortsatta arbetet.

Enligt senaste kvalitetsredovisningen har skolans egna specialpedagoger tillsammans med SPKC:s³ specialpedagoger gjort klassrumsobservationer och gett handledning till lärarna. Vid intervjuer med representanter för lärarna i 7–9 säger man att skolan saknar speciallärare, som kan stödja elever som har problem. Inspektörerna påpekar att lärartätheten på skolan, årskurserna 7–9 ligger över det genomsnittliga antalet i Borås kommun.

Utvärdering av lärandet och bedömning och betygssättning

Verksamheten i skolan skall vara inriktad på att uppfylla läroplanens mål och riktlinjer. Kontinuerlig information till eleverna och deras vårdnadshavare om kunskapsutvecklingen är en viktig uppgift för de verksamma i skolan.

I förskoleklass och i årskurserna 1–3 uppger lärarna att bl.a. portfolio används för att dokumentera kunskapsutvecklingen.

³ Specialpedagogiskt kompetenscentrum (SPKC) är ett kommuncentralt resurscentrum med uppgift att samordna insatser för alla elever i behov av särskilt stöd, komplettera förskolornas och skolornas kompetens i undervisningen av barn i behov av särskilt stöd och möjliggöra integrering av fler särskoleelever i grundskolan (se kommunrapporten).

Skolan genomför, som tidigare nämnts, de nationella proven i årskurserna 5 och 9 i svenska, engelska och matematik. I övriga ämnen finns inget för skolan gemensamt system för att följa upp och dokumentera elevernas kunskapsutveckling.

Viskaforsskolan genomför olika tester t.ex. "Ängelholmstestet" för läsförståelse, "H4" för att bedöma avläsningsförmåga och LUS, läsutvecklingsschema i årskurs 7 för att få kännedom om eleverna läsförståelse.

Vid inspektionen ser inspektörerna få tillfällen då eleverna ges möjlighet att reflektera över sitt lärande.

Avstämning av elevernas utveckling görs framför allt i samband med utvecklingssamtal. Inför utvecklingssamtalet hämtar ansvarig lärare information från alla undervisande lärare. Vid föräldraintervjuerna till elever i årskurserna 7–9 var föräldrarna besvikna på innehållet i utvecklingssamtalen. Det förekom ganska ofta att lärarna endast skriver "ua" dvs. "utan anmärkning" på klasslistan efter elevens namn. Föräldrarna önskar få "ett mer professionellt yttrande" om brister och framsteg i elevens kunskapsutveckling i ämnet.

Enligt grundskoleförordningen skall skolan göra en bedömning av elevernas kunskapsutveckling för att bl.a. kunna bedöma när stödinsatser behöver sättas in. Dokumentation är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framtidsyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Dokumentationen är god i vissa ämnen och bristfällig i andra. Inspektörerna bedömer att skolan saknar gemensamma rutiner och former för att följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Ett arbete för att skapa en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev har påbörjats på skolan och skolans rektor bedömer att en sådan plan kan vara i praktiskt bruk till höstterminen 2006. Inspektörerna vill framhålla vikten av att skolan intensifierar sitt arbete med att upprätta dessa planer för varje elev.

Inom projektet betyg och bedömning i Borås kommun träffas lärarna från samtliga skolor i kommunen i ämnesgrupper och konkretiserar de nationella kursplanerna för att kunna göra likvärdiga bedömningar av elevernas kunskapsutveckling både inom skolan och mellan skolorna i kommunen.

Vid intervjuer med lärarna i 7–9 skolan uppger de att lärarna träffas varannan vecka för att diskutera betyg och bedömning och arbeta fram lokala bearbetningar i olika ämnen. Inspektörerna bedömer att detta arbete kommer att bidra till bättre rutiner för gemensamma diskussioner och analyser kring betyg och bedömning.

Inspektörerna har granskat betygs katalogerna och gör bedömningen att de förs på ett rättssäkert sätt. Inspektörerna bedömer sammanfattningsvis att uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutvecklingen bör gälla i alla ämnen och att kvaliteten på utvecklingssamtalen i framför allt årskurserna 7–9 måste förbättras.

Kvalitets- och förbättringsarbete

Viskaforssskolans mål för verksamheten finns förtecknade i den lokala arbetsplanen, som är antagen den 12 december 2005. Arbetsplanen omfattar hela verksamheten från förskoleklass till och med årskurs 9.

Det finns kvalitetsredovisningar upprättade för 2004–2005 för verksamheterna förskoleklass t.o.m. årskurs 6 samt för årskurserna 7–9. I dessa finns redovisningar från ett antal utvecklingsområden t.ex. övergångar, kränkande särbehandlingar, elever i behov av stöd samt ett avsnitt om individuella utvecklingsplaner. Utifrån målen utvärderas verksamheterna genom utvärdering i arbetslagen och skattningar enligt analysverktyget BRUK. Vid intervjuer med lärare i 4–6 känner de inte igen sig i den kvalitetsredovisning som finns för förskoleklass och årskurs 6. I redovisningen för 7–9 skolan saknas den inledande redovisningen av ”Översikt- helhetsperspektiv”, med motivet att ”bedömning ej är gjord därför att rektor slutat”.

Kvalitetsredovisningarna motsvarar kraven i förordningen om kvalitetsredovisning. De kan utgöra ett verktyg i förbättringsarbetet. Det är inspektörernas bedömning att kvalitetsredovisningarna ännu inte är ett reellt verktyg i verksamheten för alla lärare på skolan.

Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra det systematiska kvalitetsarbetet för att utveckla skolan.

Skolledning och intern kommunikation

För ledningen av utbildningen i en skola skall det finnas en eller flera rektorer. Rektorn skall vara pedagogisk ledare för skolan och chef för lärarna och övrig personal. Särskilt skall rektorn verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är utpekade i skollagen, läroplanerna och skolformsförordningarna. För att utöva sitt ledarskap skall rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Skolledningen för Viskaforssskolan består vid inspektionstillfället av en ny tillsatt rektor med ansvar för verksamheten för årskurserna 4–9. Rektorn har sin bakgrund som företagsledare i det privata näringslivet men har under de senaste åren skaffat behörighet att fullgöra tjänst som lärare i det offentliga skolväsendet. Rektorn är anmäld till den statliga rektorsutbildningen. Det har anställts en rektor för förskoleklass och årskurserna 1–3. Vid intervjuer med lärare som undervisar i förskoleklass och årskurserna 1–3 säger de ”att de är på ett gungfly” därför att man upplever att det funnits ledningsproblem i många år på skolan.

Lärare i årskurserna 7–9 anser att den nye rektorn är mycket ambitiös men att rektorn ännu inte riktigt är förtrogen med verksamheten och inte fungerar som pedagogisk ledare. Lärare i årskurserna 4–6 uttrycker att rektorn av förståeliga skäl främst har pedagogiska uppgifter för 7–9 verksamheten och därför inte haft tid för elever och lärare i årskurserna 4–6. Lärarna i årskurserna 4–6 anser att ledningsfunktionen med en rektor för årskurserna 4–9 kommer att fungera bra. Föräldrarna ser mycket hoppfullt på att eleverna i årskurserna 7–9 har fått en ny rektor.

För årskurserna 7–9 finns en skoladministratör, som bl.a. arbetar med kvalitets- och utvecklingsfrågor.

Inspektörerna bedömer att styrning och ledning fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning

Skolan erbjuder i stort eleverna en utbildning i den omfattning som framgår av den nationella timplanen (bilaga 3 till skollagen). I årskurserna 4–6 har eleverna elevens val. I årskurserna 7–9 har ämnet organiserats genom något skolan kallar ”profiltid”. På denna tid kan eleverna ha idrott, bild, slöjd, ”läxläsning” och ”basämnesstöd” dvs. stöd i svenska, engelska och matematik. Profiltiden har beslutats av kommunalnämnden i Viskafors kommun. Som språkval erbjuds ämnena tyska, franska och engelska från och med vårterminen i årskurs 7.

Inspektörerna bedömer att läxläsning inte innebär att undervisningen syftar till att fördjupa eller bredda elevernas kunskaper inom ett eller flera ämnen på det sätt som de har rätt till inom elevens val. Avseende ”basämnesstöd” som elevens val hänvisas till vad som angivits under rubriken ”Individanpassning och stöd”.

Personal

Många lärare är behöriga och har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Dock saknar en tredjedel av lärarna lärarexamen. Exempelvis är tre personer obehöriga för att inneha lärartjänst, en annan lärare har gymnasielärarexamen i svenska och några lärare saknar ett fåtal poäng för att erhålla sitt examensbevis i sin lärarutbildning. Flera av dessa lärare har för avsikt att snarast läsa in de poäng som saknas.

För elever i behov av särskilda stödåtgärder finns specialpedagog och resurslärare samt skolsköterska och kurator i elevhälsoteamet. Enligt statistik är lärartätheten i skolan för årskurserna 1–6 läsåret 2004-05 4,7 lärare per 100 elever. För kommunen är motsvarande siffra 7,8. För årskurserna 7–9 är lärartätheten 9,9 lärare per 100 elever. För kommunen är motsvarande siffra 7,8 lärare per 100 elever. Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan bör sträva efter att anställa lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak skall genomföra.

Materiella resurser

Skolan har ett välutrustat bibliotek. Tillgång till goda utrymmen för bl.a. idrott och hälsa är bra på skolan. Inspektörerna påpekar att datorerna i skolan bör användas på ett mer målmedvetet sätt i lärandet. Eleverna har läromedel i en sådan omfattning att de har förutsättningar att nå målen. Det är inspektörernas uppfattning att renoveringen av lokalerna där årskurserna 7–9 arbetar kommer att leda till en förbättring vad gäller möjligheterna att organisera undervisningen.

Fritidshemmet

Fritidshemmet är öppet från kl. 6.30 till 17.30 och vid behov utökas öppettiderna ytterligare. De barn som är i behov av fritidshemsplats får det i skolan upp till och med 12 års ålder. Där erbjuds pedagogisk verksamhet, t ex aktiviteter i form av utedagar, pyssel, bakning m.m.

Inspektörerna bedömer att eleverna i Viskaforsskolan har förutsättningar att nå målen i läroplanen och de nationella kursplanerna

Datum	Ort
2006-12-07	Göteborg

Leif Aljered
Karin Widlund